

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»**

ВІСНИК

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ВІННИЦЬКОГО ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНОГО
КОЛЕДЖУ**

ВИПУСК № 3 (41)

**«ВІЛЬНИЙ СЕРЕД НЕВОЛИ І СВЯТИЙ СЕРЕД ПЕКЛА» :
ДО 300-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ Г. С. СКОВОРОДИ**

300
років з дня народження

**СВІТ
СКОВОРОДИ**

Вінниця – 2022

ВІСНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу

ВИПУСК № 3 (41)

Свідоцтво про державну реєстрацію

друкованого засобу масової інформації

Серія ВІД № 1065-423-ПР від 24 грудня 2019 року

Журнал

(науково-виробничий, навчальний, довідковий)

Журнал присвячений висвітленню широкого спектру теоретичних та прикладних проблем педагогіки, психології, окремих методик та філології, підтримує традиції інтеграції вишівської науки з практикою, сприяє поширенню досвіду наукової, науково-педагогічної та виробничої діяльності, становленню кадрів вищої кваліфікації; розрахований на спеціальну категорію читачів, зокрема педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів вищої, середньої та дошкільної освіти, здобувачів освіти та молодих науковців.

Вісник заснований у січні 2012 року, виходить 3 рази на рік

Мова видання: українська, російська, англійська, німецька

Тематичні напрями Вісника:

- ❖ Інтеграція науки та практики як механізм ефективного розвитку
- ❖ Педагогічні та лінгвістичні аспекти викладання
- ❖ Германістика та славістика у сучасному науковому просторі
- ❖ Психолого-педагогічні умови формування та розвитку особистості вихованця
- ❖ Лабораторія педагогічної майстерності та професійного саморозвитку педагога
- ❖ Challenges in Education
- ❖ Відомі імена року
- ❖ Конкурси
- ❖ Рецензії

Номер затверджено на засіданні Вченої ради

КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Протокол № 4 від 17 листопада 2022 року

Головний редактор: директор КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Войцехівський К.Ф.;
відповідальний редактор: методист коледжу, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, Руда Т.В., **медіа-редактор:** к.пед.н., доц. Марценюк О.Г.

Редакційна колегія: д.пед.н., проф. Мисліцька Н.А., д.філ.н. Войцехівська Н.К., к.філ.н., доц. Січкара С.А. (Уманський державний педагогічний університет ім. П. Тичини), спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Когутюк О.В.

Відповідальність за зміст статей несуть автори

Матеріали видаються в авторській редакції

В 53 Вісник науково-методичних досліджень Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу/[ред.кол. : Войцехівський К.Ф. (гол.ред) та інші]. Вінниця : Вінницька міська друкарня, 2022. Випуск 3(41). 137с.

ЗМІСТ

СЛОВО РЕДАКТОРА: Рада молодих вчених. Бузенко І.Л., Сорочан А.М..... 5

ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЕТНОПЕДАГОГІКИ ТА ЕТНОКУЛЬТУРИ

БАЛИНСЬКА Н.П. СВЯТКОВО-ОБРЯДОВА КУЛЬТУРА ЯК ЗАСІБ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТРАДИЦІЙ Й ЗВИЧАЇВ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ	7
ДРОВОЗЮК Л.М. ІНТЕГРАЦІЯ ЗМІСТУ ОСВІТИ У ШКОЛАХ УКРАЇНИ: ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД	11
БІЛОУС Л. П. АКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ	16
ГАВРИЛЮК АНАСТАСІЯ РОЗВИТОК ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ НА УРОКАХ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ.....	23
ГОРДІЙ Ю.В. АРТ-ТЕРАПІЯ В ЗКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	28
ГУЛЯС Н. М. ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	33
ЛАТУША Н. В., СТАСЕНКО А. М. СУТНІСТЬ ІСТОРИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА СУСПІЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН	37
МАСЮТА НАДІЯ ЗНАЧЕННЯ ГРИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКА	42
МАШТАЛЯР Й.Ф. АДАПТАЦІЯ ЗАРУБІЖНИХ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНИХ СИСТЕМ ТА КОНЦЕПЦІЙ В ПРОЦЕСІ ЗАГАЛЬНОГО МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УКРАЇНІ	45
ОБОДЯНСЬКА Н. П. МИСТЕЦТВО І ФОНЕТИКА: ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД У НАВЧАННІ ФОНЕТИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	52
ОСАДЧУК А.С. ДІТИ ТА ЗБРОЙНІ КОНФЛІКТИ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА	54
ШИЯН Д. О., ДЄВОЧКІНА Г. В. ОСОБЛИВОСТІ ГРАМАТИЧНОЇ КАТЕГОРІЇ ЧИСЛА ІМЕННИКІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ	56
ДОЦЕНКО В.П. ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА VS ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ	59

ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

ФЕДОРЧУК НАТАЛІЯ ФАХОВА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НУШ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА ПРІОРИТЕТИ.....	64
--	----

БУГА О. І. ДІЛОВА ГРА ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	69
ГАЛЬЯНОВА О.А. ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ	74
ГАРГАУН Н. М. ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ ТЕХНІКІВ-ЕЛЕКТРИКІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ	78
ГУБЕЛЮК АННА ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ ПІД ЧАС ГРУПОВОЇ РОБОТИ	81
БЕВЗ В.В., З ДОСВІДУ ВИКОРИСТАННЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН	87
КУЗЬМИНСЬКА Д. М. ПРОГРАМА РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ НАСТІЛЬНИХ ІГОР	91
ЛАВРЕНЧУК АНДРІЙ ОСНОВНІ ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ОРГАНІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У КЗВО «ВІННИЦЬКИЙ ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ»	98
СТЕЦЮК І.В. ВИКОРИСТАННЯ ХУДОЖНІХ ФІЛЬМІВ ЯК ДИДАКТИЧНОГО ЗАСОБУ ВИВЧЕННЯ ПРЕДМЕТІВ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО ЦИКЛУ	102

ВІДОМІ ІМЕНА \ РЕЦЕНЗІЇ

ДУДКЕВИЧ Н. Г., НЕНЧИНСЬКА Л. В., РОМАНУХА Ю. В., УСНИЙ ЖУРНАЛ НА ДОПОМОГУ ВЧИТЕЛЮ-СЛОВЕСНИКУ	107
КАМЕНЮК МИХАЙЛО НА СТОРІНКАХ ЖІНОЧОГО РОМАНУ... ТАКИЙ НЕОЧІКУВАНИЙ СЕАНС	111
ОМЕЛЯНЧИК Т.Г. ВОНИ СТВЕРДЖУЮТЬ МИР І ДОБРО НА ЗЕМЛІ	114
РОКІЩКА І.А. ЗРАЗОК СЛУЖІННЯ МУЗИЦІ, НАРОДУ І ДЕРЖАВІ : ІГНАЦІ ЯН ПАДЕРЕВСЬКИЙ	119
КІСЕЛЬОВ Д. Л. ХРОНІКА ІБСЕНІЗМУ: ДЖОРДЖ БЕРНАРД ШОУ	123
БАГРІЙ ТЕТЯНА ГЕТЬМАН ІВАН МАЗЕПА ЯК ТРАДИЦІЙНИЙ ОБРАЗ УКРАЇНСЬКОЇ І СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ ХІХ ст.	129
ЗІНЬКО М.Л., ДЕМКО Н.О. ЖИТТЯ В МУЗИЦІ ТА МУЗИКА В ЖИТТІ: Історія пісні, яка змінила світ	132
ВИМОГИ до підготовки науково-методичних статей Збірника «ВІСНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ» Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу	138

СЛОВО РЕДАКТОРА

Пропонуємо продовжити розмову, яку ми розпочали на шпальтах попереднього Випуску Вісника, про місію педагога в умовах воєнного стану.

XXI століття асоціюється з бурхливим розвитком науки й техніки, соціально-економічною інтеграцією різних країн світу, поширенням інформаційних технологій, міжнародною мобільністю. Усе це наслідок глобалізаційних впливів на людство. Сьогодні весь світ прагне інкорпоруватися в єдине суспільство, але зворотним боком глобалізаційних явищ, на жаль, є загострення міжнаціональних конфліктів, економічна криза, деформування моральних ціннісних орієнтацій тощо.

Вплив глобалізації відчувається у сфері науки й освіти та проявляється як у позитивному, так і в негативному аспекті. На думку учених глобальна освіта може розглядатися як кардинальна парадигма нового століття, що передбачає випереджальний характер освіти, її спрямованість у майбутнє, неупереджене світосприйняття, засноване на гуманізації, гуманітаризації та демократизації освітнього процесу. «Глобальна освіта спрямовується на формування людини майбутнього за допомогою різноманітних інформаційних процесів у системі — людина – суспільство – природа [Кузь В.Г.]. Але війна вносить свої корективи й не зважати на них неможливо.

Початок російської агресії й розгортання повномасштабного вторгнення ворожих військ на теренах суверенної української держави змінили кожного з нас. Ми науковці, вчителі, студенти, але поруч з усіма перерахованими вище соціальними ролями з'явилася прикладка «волонтер». Це не звичайне бажання чи примха – це нові реалії.

Феномен волонтерства виник і поширився ще в 2014 році, коли громадяни нашої країни, переважно молодь, шляхом мирних демонстрацій показували свою позицію тодішній проросійській владі. Люди об'єднуються, щоб триматися й пережити ці важкі часи. Про волонтерський рух в Україні із захопленням говорять у багатьох країнах світу, називаючи це явище унікальним. На нашу думку, першочергове завдання педагогів у воєнний час – показати власним прикладом, як формується чітка громадянська позиція. Наразі важливо не просто говорити про патріотизм, а виховувати його в дії, підтримуючи Збройні Сили України.

На базі нашого навчального закладу, КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж» протягом лютого-березня 2022 року було сформовано волонтерський осередок «В єдності сила». А вже після відновлення звичного формату навчання, офлайн, викладачі й студенти коледжу активно долучилися до різноманітних ініціатив, спрямованих на допомогу військовим і цивільним, котрі постраждали внаслідок російської агресії. Подаємо опис наймасштабніших волонтерських подій у стінах нашого коледжу.

У вересні реалізований проєкт – благодійний аукціон книг «Маленькі кроки заради великої перемоги», – який дозволив зібрати 10 тис грн. на потреби ЗСУ. А юні вихованці мовної школи «Grade» підготували сувеніри для мужніх воїнів, через які висловили усе тепло і ніжність до наших захисників.

У жовтні організовано виготовлення окопних свічок спільно з ГО «Подільська Ластівка» (Вінницька обласна станція юних натуралістів). Окопні свічки - це єдина альтернатива освітлення та обігріву невеликого приміщення на фронті. Задля отримання

додаткових коштів на виготовлення окопних свічок було оголошено збір макулатури, що пройшов успішно й дав змогу готувати нову партію свічок для тих, хто на передовій.

З особливою атмосферою в листопаді проходили майстер-класи з розпису екоторбин, участь у яких активно брали не лише члени коледжної родини, а й діти з особливими освітніми потребами із ГО «Сонячні діти Херсонщини» та «Сонячні діти Вінниччини».

Помітно, що подібні заходи (колективна творча справа) зближують, дозволяють відчувати власну значущість й підтримку оточення. Таким чином, розвиваємо дрібну моторику, креативність, уміння комунікувати. Так відбувається самоідентифікація як представників певної національності. І нехай оновлена Україна вкотре виникає на крові й кістах, але ми віримо, що це нація відважних, незламних, волелюбних й надзвичайно працьовитих людей. Спільні цілі споконвіку допомагали єднатися, а «сила народу в єдності, згуртованості, відданості своїй Батьківщині», як ще століття тому писав Великий Каменярь – Іван Якович Франко.

*З повагою та шаною,
члени Ради молодих учених коледжу,
Бузенко І.Л. та Сорочан А.М.*

АРТ-ТЕРАПІЯ В ЗКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ

УДК 373.2.015.31:7]”364”

ГОРДІЙ Ю.В.

*вихователька Комунального закладу**«Дошкільний навчальний заклад №1 м. Вінниці»*

Постановка проблеми. Війна принесла випробування у наше життя. Втім наше завдання – вистояти, перемогти й відродитися.

На жаль, найбільше від руйнівного впливу військових дій страждають діти, адже в силу свого віку вони не здатні осягнути причин таких подій. Проте самим головним залишається те, щоб для дітей війна не стала нормою. Дитяча психіка має чудовий формат самовідновлення. Тому основним завданням дорослих у такий нестабільний та небезпечний час має бути турбота про психоемоційний стан дітей. Все, що дорослий продукує дитині, вона фіксує як норму. Надзвичайно важливо, щоб перемагала енергія життя.

А для цього нам усім, в тому числі і дітям, потрібна психологічна стійкість. Це те уміння, яке дозволить пройти крізь усі випробування, залишаючись людьми, зберігаючи, відновлюючи та плекаючи при цьому наше психічне здоров'я, особистісну цілісність та ріст, наші соціальні зв'язки. Стійкість потребує плекання.

Якнайкраще із цим допомагає впоратись метод арт-терапії – який несе радість, заспокоєння та відновлення, спрямований на подолання сильних емоцій та переживання негативного досвіду, який складно висловити словами.

Аналіз досліджень. Аналіз науково-педагогічної літератури та інших джерел інформації засвідчив, що в галузі освіти і науки є вагомі напрацювання вітчизняних та зарубіжних науковців щодо використання арт-терапії, як однієї із

варіантів забезпечення особистісно-орієнтованого виховання.

На думку О.Вознесенської, О. Копитіна, Л. Лебедевої, К. Рудестама, Л. Терлецької, Т. Яценко та багатьох інших, поєднання різноманітних форм терапії творчістю дозволяє:

- найбільшою мірою мобілізувати творчий потенціал особистості і знайти саме ті засоби творчого самовираження, що найбільше відповідають її здібностям та потребам;
- запропонувати дитині додаткові можливості для виявлення своїх почуттів, думок, потреб, а також – для визначення змісту створених ними художніх образів за рахунок опосередкованого іншими формами творчої експресії діалогу зі своїми роботами;
- активізувати і зробити більш насиченою і різнобічною комунікацію дитини.

Мета дослідження - розкриття суті доцільності, ефективності та актуальності застосування арт-терапевтичних технік вихователями у роботі з дітьми в умовах війни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вперше метод арт-терапії, як спосіб лікування мистецтвом, був застосований в США в роботі з дітьми, які були вивезені із нацистських таборів під час Другої світової війни.. Сьогодні арт-терапія не тільки не втратила свою популярність, а й отримала куди більш широке застосування.

Наразі арт-терапія є незалежною дисципліною, в рамках якої створені навчальні програми, видаються спеціальні журнали, проводяться конференції та семінари. Її застосовують лікарі, психологи, соціальні працівники, вчителі та вихователі.

Діти - це найменш захищена верства населення в усіх значеннях. На жаль, ментальне виснаження дитини сьогодні може мати серйозний негативний вплив на її загальне психічне здоров'я у майбутньому, що може викликати: тривожність, посттравматичний стресовий розлад, депресії, соціальну ізоляцію, агресію, схильність до насильства.

Діти беруть близько до серця абсолютно все, що відбувається навколо них, і часто не хочуть або не можуть проговорити свої страхи. Саме арт-терапія допомагає дітям через мистецтво подолати наслідки пережитих травматичних подій, а також впоратись з тривогою та депресією.

Арт-терапія — це терапія мистецтвом. Це метод психотерапії, який дозволяє з допомогою творчості пережити внутрішні конфлікти, тривогу, страхи, що турбують.

Методика арт-терапії ґрунтується на переконанні, що внутрішнє «Я» людини відтворюється у візуальних образах щоразу, коли вона малює чи займається ліпленням, не розмірковуючи над результатами своєї праці, тобто спонтанно. Адже при словесному описі тих чи інших подій, свого внутрішнього ставлення до них, тривог та страхів, особливо у дітей, можуть виникати значні труднощі. Тому саме невербальні засоби часто є єдиними можливими для вираження і просвітлення сильних переживань. У результаті арт-терапевтичної роботи з'являються додаткові можливості для внутрішньо-особистісної комунікації, перехід на глибші рівні взаємодії з виявом внутрішніх, зокрема неусвідомлюваних,

механізмів організації поведінки, відбувається звільнення від упродовжених домінуючою культурою та ідеологією паттернів поведінки і освоєння тих ролей, що більше відповідають їхній глибинній природі, потребам і напрямкам розвитку. Під час роботи дітей не розпитують, що з ними відбувається чи що вони відчують, натомість створюються умови, в яких дитина може самостійно обрати творчий інструмент для самоцілення.

Як відомо, ліва півкуля відповідає за логічне мислення. Права півкуля служить пусковим механізмом для процесів, які допомагають висловити почуття і переживання за допомогою мистецтва і творчості. Заняття арт-терапією з дітьми дозволяють синхронізувати роботу обох півкуль. І в підсумку спільна робота півкуль мозку буде спрямована на те, щоб усвідомити і виправити внутрішні проблеми, страхи, комплекси і інші відхилення в психологічній рівновазі.

У сучасному світі дитяча арт-терапія застосовується не тільки психологами. У багатьох дитячих заклад цей метод психологічної допомоги застосовується як частина методичної програми для розвитку дитини і формування його особистості.

Дана методика набагато ефективніша у роботі, ніж звичайна бесіда з дітьми. Діти проявляють себе через творчість (або гру). У такий спосіб вони самостійно знаходять внутрішній ресурс, щоби впоратися з проблемою, яка їх турбує. Якщо з дорослими можна проговорити якісь моменти, то з дітьми все інакше. З ними потрібно комунікувати невербально, часто на символічному рівні. І це допомагає не нашкодити їм.

Формат застосування арт-терапії в дитсадку може бути як індивідуальним, так і груповим.

Під час творчого процесу дітей дорослі мають старатися менше втручатися у сам процес. Водночас потрібно уважно слідкувати за тим, що роблять діти, зацікавлені в процесі творення. Завдяки запитанням можна також допомогти дитині більше розповісти про те, що вона намалювала. І може виявитися, що дитина намалювала супергероя, який наприклад, має суперсили та захищає Україну. І тоді буде зрозуміло, що внутрішня сила дитини, яку вона зобразила у цьому персонажі, допомагає їй впоратися зі страхом чи тривогою. Дитині дається можливість прожити історію, яку вона самотійно творить, а дорослий буде поряд та підтримає її у цьому.

Складно зараз назвати більш ефективний інструмент роботи з дітьми під час війни, ніж арт-терапія. Діти можуть бути з різними симптомами: страх, тривога, агресія тощо. І арт-терапія допомагає дитині самотійно зцілитися, адже вона створює ту історію, яку їй треба прожити. І тому дорослим важливо не втручатися у цей процес, адже так порушується баланс. А невтручання, підтримка допомагають дитині прожити якусь конфліктну внутрішню ситуацію. І така внутрішня робота для дітей є дуже терапевтичною. Те, що зовні неможливо змінити, можна на символічному рівні програти, промалювати, проліпити.

Завдяки своєму активному розвитку, методи арт-терапії для дітей зуміли охопити практично всі аспекти мистецтва і діяльності, що має відношення до творчості – це будь-яка творча діяльність, що допомагає проявити та висловити свої емоції.

На сьогоднішній день широкого поширення набули такі види арт-терапії:

- Ізотерапія - терапевтичний вплив засобами образотворчого мистецтва.
- Кольоротерапія – терапевтичний вплив кольору.
- Ігротерапія - терапія іграми.
- Казкотерапія - терапевтичний вплив слухання та моделювання казок.
- Данс-терапія – терапевтичний вплив танцю.
- Музикотерапія - терапевтичний вплив музики.
- Вокалотерапію – терапевтичний вплив співу.
- Пісочна терапія – терапевтичний вплив піску.
- Драматерапія – терапевтичний вплив драматизації та інсценування.

Велика кількість видів арт-терапії підтверджує те, що лікування мистецтвом надзвичайно є універсальним та результативним.

ІЗОТЕРАПІЯ. Ізотерапія найчастіше застосовується вихователями у дитсадку. Вона спрямована на те, щоб допомогти дитині показати свої справжні емоції і почуття, подолати страх або пізнати щось нове. Під час ізотерапії дорослий просить дитину створити малюнок на задану або вільну тему і уважно стежить за тим, що малює дитина і які емоції вона відчуває в цей момент. Після малювання дитина описує, що вона зобразила. Але варто звернути увагу, що це не заняття з малювання. Адже на занятті дитина виконує конкретне завдання від вихователя, і там важливий результат. Усі спеціалісти з арт-терапії погоджуються одне з одним, що художні таланти і спеціальна підготовка не відіграють ролі при використанні образотворчого мистецтва в якості терапевтичного засобу. Робота дитини не оцінюється. Ще перед творчим процесом з дітьми проговорюється, що вони можуть

малювати так, як забажають. Немає правильного чи не правильного результату. І якщо їм раптом щось не сподобається у процесі, вони завжди можуть відкласти аркуш та почати все спочатку. Тому, що в арт-терапії важливий сам творчий процес і особливості внутрішнього світу творця, що виявляються у результаті втілення цього процесу. Зцілює процес, а не результат. За допомогою гри та творчості дитина проявляє невимушено те, що турбує її всередині: через тип фарби, кольори, сюжет, який вона хоче зобразити тощо.

Одним з різновидів є техніка «монотипія». Монотипія – техніка малювання за допомогою відбитків. На поверхню наноситься малюнок з плям, ліній або щось іншого. Після цього до малюнка прикладають аркуш паперу. В результаті виходить дзеркальний відбиток малюнка. Аркуш паперу з відбитком дитина розглядає і описує ті образи, які вона побачила на відбитку.

Ще однією цікавою технікою є каракулі. Завдання полягає в тому, щоб не думаючи про кінцевий результат, створити на аркуші клубки ліній. Уже після того, як лінії сплелися в свій химерний візерунок, дитина розглядає те, що вийшло, описує побачені ним образи. На цій стадії можна доповнити свою роботу, уточнивши контури, образи або заштрихувати в якісь ділянки.

Колір у малюнку передає емоції й почуття. Під час його інтерпретації слід звертати увагу передусім на ті кольори, присутність яких перебільшено або не виправдано. Однак важливо пам'ятати, що точна інтерпретація можлива лише після бесіди з «художником», тобто не завжди чорний колір означає депресію.

Синій — колір впевненості та спокою.

Зелений — передає відчуття надійності, прийняття.

Чорний — вказує на пригніченість, важкі переживання, якщо його надто багато в малюнках.

Жовтий — активність, гарний, позитивний настрій.

Рожевий — відчуття ніжності, чутливість.

Червоний — емоційне напруження, роздратованість, конфлікт.

Цікавою є техніка створення колажу. Метою техніки є приклеювання чи прикріплення будь-яким іншим способом (наприклад, за допомогою скотчу чи пластиліну) на основу різноманітних вирізок на обрану тему. Це можуть бути частини листівок, фотографій, газет чи журналів. Колажування сприяє розвиткові прогностичного мислення. Візуалізація бажань сприяє розвитку уяви, підключаючи підсвідомість. Темі для колажу для старших дошкільників можуть бути різними: «Коли закінчиться війна», «Моя мрія», «Подарунок воїну», «Подарунок близькій людині»

Отже, ізотерапія як метод психологічної корекції дозволяє вирішити внутрішні конфлікти дитини. А саме:

- винести назовні думки і почуття, вирішити психологічні проблеми: дитина вчиться висловлювати свої думки, говорити про те, що його хвилює;
- через малюнок діти визначають мрії і бажання, які часто не озвучують дорослим;
- пізнання внутрішнього світу, визначення проблеми;
- прийняття себе, пошук шляхів вирішення труднощів;
- зняття стресу, психологічного напруження;

ПІСОЧНА ТЕРАПІЯ. Пісочна терапія в дитячому саду – широко поширена методика. Для її застосування досить мати ящик з піском або ж повноцінну пісочницю.

Діти молодшого дошкільного віку вчаться тактильним відчуттям, самовираження і розкріпачуються за допомогою ліплення різноманітних фігур з піску або ж малювання з використанням як сухого, так і мокрого піску. Вихователю потрібно спостерігати за процесом, а не керувати ним. Коли чарівний світ готовий, необхідно обговорити результат з маленьким «будівельником», дізнатися суть його ідеї, хто є жителями, чим вони займаються. Уважно вислухавши відповіді дитини, можна розібратися в його проблемах і запропонувати варіанти їх вирішення. Наприклад, якщо всі жителі міста налякані тим, що на них періодично здійснюються набіги, можна підказати дитині побудувати спеціальну пастку. Це допоможе в боротьбі з реальними страхами. У дитини відбувається вивільнення пригніченої енергії, що дозволяє трансформувати її та направити на розвиток.

МУЗИКОТЕРАПІЯ. Ні для кого не секрет, що музика має на людину неймовірно сильний вплив. Музикотерапія допомагає підвищити працездатність дошкільника, знімає стрес, що особливо є важливим під час війни, і розвиває творчі здібності. Найбільш часто використовувані вправи – хлопки і постукування в ритм музики, прослуховування музичних творів, а також гра на різних інструментах. Музикотерапія орієнтує педагога і дітей на взаємне співробітництво, на інтеграцію різних видів діяльності.

КАЗКОТЕРАПІЯ. З дошкільнятами можна ефективно працювати, використовуючи казкотерапію, переслідуючи терапевтичну корекційну мета. Суть цієї техніки полягає в тому, що з дітьми у вигляді казок програватимуться ті ситуації, що хвилюють їх. Можна запропонувати придумати історію,

де герой успішно долає усі перешкоди, де в кінці перемагає добро. Існують такі різновиди казок:

- **Психокорекційна казка.** В таких казках висвітлюється конкретна проблема, яка гризе малюка. Виконуючи це завдання, важливо пам'ятати, що ситуація в казці не повинна повністю збігатися з історією дитини. У ході розповіді дитині необхідно приймати рішення або робити вибір. Це і допоможе вирішити існуючу проблему.

- **Авторська художня казка.** Цей вид казки може висвітлити найрізноманітніші проблеми і питання.

- **Казки про перетворення.** Найбільш поширеним напрямком застосування цього різновиду казок є корекція дитиною самооцінки і розвиток впевненості у власних силах і значущості у колективі і суспільстві в цілому.

- **Казки-страшилки.** Використовуються для того, щоб чинити опір фобіям та дитячим страхам. Розповідати їх необхідно з протяжною інтонацією і «страшним» голосом. Варто пам'ятати, що кінець такої казки повинен бути смішним. Проте в умовах війни такі казки не варто використовувати.

ІГРОТЕРАПІЯ. Терапія іграми використовується для того, щоб посилити прогрес особистісного розвитку малюка, прибравши його труднощі соціального та психологічного характеру. За допомогою роботи з іграшками дитина створює модель ситуації, висловлює свої глибинні переживання щодо цієї ситуації і знаходить з неї вихід.

Висновки дослідження. Отже, застосування арт-терапії має ефективний вплив на формування емоційної сфери дітей в умовах війни, спрямоване на подолання сильних емоцій та переживання негативного досвіду, який складно

висловити словами. Травми війни невидимі майже, переживаються всередині організму. Якщо вони не проявляються зараз, це не дає гарантій, що вони не з'являться пізніше, через роки. Тому дітям варто краще одразу надавати якісну підтримку, пояснити, що вона має право на переживання, злість і навіть агресію, так як такі емоції складно опанувати навіть дорослим. І саме арт-терапія покликана допомогти дітям звільнитися від багажу переживань та відчувати полегшення та захищеність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Терлецька Л. Про методи арт-терпії \ Психолог. – 2002. - №5. – С.26
2. Вознесенська О. Особливості арт-терапії як методу \ Психолог. – 2005. - №39. – С. 5 – 8.
3. Простір арт-терапії: можливості та перспективи: Збірник наукових статей \ За науковою ред. А.П. Чуприкова, О.А. Бреусенка-Кузнецова, О.Л. Вознесенської. - К.:КИТ, 2005. – 114 с.
4. Кочерга О., О. Васильєв О. Дитячі страхи, неврози, темперамент \ Психолог. – 2002. - №12. – С.2 – 5.
5. Арт-терапія для дітей: вправи, заняття для різного віку. – Режим доступу: <https://goncharyk.com.ua/archives/12440>
6. Аргірова Г. Що таке арт-терпія та чому вон ефективна у роботі з дітьми під час війни. - Режим доступу: <https://voices.org.ua/news/shcho-take-artterapiia-ta-chomu-vona-efektyvna-u-roboti-z-ditmy-pid-chas-viyny/>
7. Роменець В. А. Психологія творчості: Навч. Посібник. – К.: Либідь, 2004. – 288 с.
8. Арт-терапевтичні техніки, які допомагають під час війни. - Режим доступу: <https://nvk.osvita-konotop.gov.ua/art-terapevtichni-texniki-yaki-dopomagayut-pid-chas-vijni.html>
9. Яценко Т.С. Психологічні основи групової психокорекції: Навч. Посібник. – К.: Либідь, 1996. – 264 с.

*Стаття надійшла до редакції
12 серпня 2022*

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

УДК 373.5.015.31:172.15

ГУЛЯС Н. М.

*вихователь Обласного наукового ліцею-інтернату
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»*

У статті охарактеризовано значення процесу патріотичного виховання молоді у сучасному українському суспільстві; проаналізовано основні поняття і мета патріотичного виховання молоді, виявлена його роль для суспільства та нащадків; охарактеризована робота вихователів ліцею з учнями в рамках національно-патріотичного виховання.